

Barna Anikó¹

Eleki táncok citerán Botás György repertoárján keresztül

Bevezető

Dolgozatomban az eleki joc táncait, valamint a citerán való megszólaltatását mutatom be Botás György repertoárján keresztül. Az adatközlő citerás és klarinétos dallamai segítségével a joc táncainak ritmikai elemzésére, a kíséretritmusok vizsgálatára helyezem a fókuszot. A joc szó románul játékot jelent, de táncot is értettek alatta (Timár, 1956). Latin eredetű szó, viszont más latin nyelvben „tánc” értelemben ismeretlen (Bucşan, 1977). A joc általában vásárnapokon és ünnepnapokon délután került megrendezésre (Pálffy, 1997).² Négy tánca egy táncciklust alkot, amely úgy kapcsolódik össze, mint a magyar népzeneben a lassú és a friss csárdás (Topa, é. n.).

A táncdallamok vizuális értelmezése érdekében pengetési iránnyal, hangsúlyjelekkel és a kísérőhúrok pengetését jelölő, meghosszabbított szárazással ellátott ritmuskottákat egy-egy szövegek között ábrával jelöltem. A dallampéldák lejegyzéseit Botás György citerás felvételei alapján készítettem.

A téma elmélyítése és mélyebb megismerése érdekében előre megfogalmazott kérdések alapján interjút készítettem a téma szempontjából releváns személyekkel. Németh Istvánnal történt beszélgetés során a népzene gyűjtő és kutatócsoportjának 1972-ben Eleken végzett gyűjtőtevékenységeiről kaptam részletes, saját tapasztalaton alapuló információkat. Popucza György, fiatal eleki prímás által pedig Elek hagyományait, valamint Botás György személyét illetően gyarapodtak ismereteim.

Bízom benne, hogy ez az összefoglalás hozzájárul ahhoz, hogy a citerával foglalkozók új technikát és repertoárt megismerve olyan területen fejlődjenek, ami egyszerre színesíti a zenei egyéniségüket és a citeraoktatást.

Adalékok Elek történetének és népzenei hagyományainak megismeréséhez

Elek területe az őskor óta lakott, a honfoglalás idején Velek vezér törzse telepedett meg itt. A

¹ Okleveles népi citera-koboz-tekerőművész-tanár és népzeneelmélet-tanár. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti és Hangszerésképző Gyakorló Szakgimnázium citera és koboz tanára.

² A fiatalabbak számára, akik még nem járhattak a joc-ba, gyermekfonót rendeztek leginkább citera- vagy furulyazenére, ahol a tánctanulás folyamata is elkezdődött (Hocópán, 1993).

település a török pusztítás után német és román betelepítésekkel népesült újra, de a németek maradtak többségben egészen a második világháborúig, amikor a Potsdami Egyezmény nyomán nagy részük kitelepítésre került (Topa, é. n.).

A mai Magyarország területén élő románság a legnyugatibb román néprajzi táncdialektushoz, a Körösök-vidékén belül a Fehér-Körös völgyéhez tartozik (Lipták, 2019b).

Az 1949-ben készült első zenei anyag nélküli táncfilmek után Lükő Gábor volt, aki a Magyarországon élő románság vokális zenéjét elsőként rögzítette. 1954-ben Martin György és Timár Sándor hangszeres felvételeket és táncfilmeket készítettek Eleken, mellyel egy időben a publikációt is megkezdték. A hetvenes évek elejétől Halmos Béla és Sebő Ferenc gyűjtött a mai Békés megyében található román lakosságú településeken (Lipták, 2019b).

Eleken a hagyományos hangszeregyüttes két hegedűből állt, amelyből egy a prímás és egy a kontrás szerepét töltötte be (Lipták, 2019a). A klarinét-dob hangszerkettős szintén közkedvelt volt a településen, de kisebb mulatságokban egy szál hegedű, citera, furulya vagy doromb is megállta a helyét (Lipták, 2019b). A klarinét-dob hangszerkettős csupán az 1900-as évek elején került a hagyományba, korábban nem volt jellemző sem a magyar, sem a román népzeneire (Sebő, 1981).

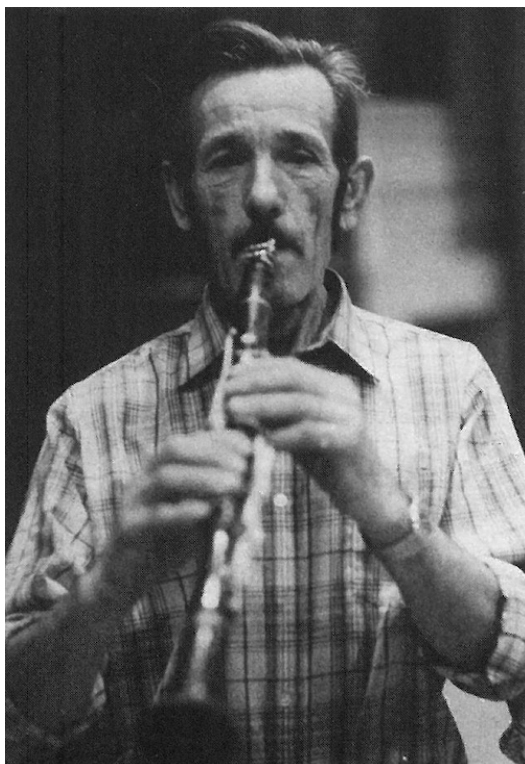
Olsvai Imre leírásában olvashatjuk, hogy a népszerű hegedűn és klarinéton kívül az 1970-es években citera is megtalálható Eleken (Olsvai, 1973). Botás György mellett érdemes megemlíteni Kosztin Tivadar (hegedűs) nevét, aki szintén játszott citerán (Lipták, 2019b). Tiberiu Alexandru szerint csak Moldvában és Munténiában használtak citerát a románok, ami magyar és székelyföldi közvetítéssel került Romániába. A románok új, jövevény hangszertípusként tekintenek a citerára (Brauer-Benke, 2010).

Botás György

Botás György 1930. január 4-én született Eleken (Gyulai Hírlap, 2020). Szülei román anyanyelvűek voltak (Felföldi és Gombos, 2001). Botás György először egy hatlyukú fafurulyán tanult, majd 18 éves korában vett egy tárogatót, azonban a hangszer Botás életében betöltött szerepével kapcsolatban jelenleg nincsenek egyéb információk (Sebő, 1975).

Eleken a vonós felállást kedvelték jobban, ettől függetlenül alkalomadtán a klarinét-dob kettősre is mulattak (Popucza György, személyes közlés, 2024. február). Előfordult, hogy Botás György egymaga, klarinétosként vett részt a joc-ban, viszont legtöbbször két klarinétos muzsikált dob kíséretével (Sebő, 1975). 2021. szeptember 5-én, 91 évesen hunyt el (Gyulai Hírlap, 2021).

Németh István, Timár Sándor, Pálffy Gyula és Buborék István 1972. január 9-én készített citerás felvételeket Botás Györggyel. Ez a gyűjtőcsoport ekkor egy rövidebb gyűjtőútra ment, és sajnos minimális mennyiségű anyagot rögzítettek. Németh István elmondása szerint ekkor a citera ezen a területen is népszerű hangszernek számított a magyar hatásnak köszönhetően, viszont a rögzítése a gyűjtők érdeklődési köréből kimaradt. Ennek oka, hogy általános hangszerként tekintettek rá, amelyen kevés technikával, önszórakoztatás céljával játszottak (Németh István, személyes közlés, 2024. február).

1. kép. Botás György klarinéttal. (Forrás: Sebő, 1981)

Eleki táncok citerán Botás György citerás repertoárján keresztül

Ebben a fejezetben a joc négy táncának jellemzését követően a citerán való ritmikai megvalósítását helyezem fókuszba. Botás Györgytől négy citerás felvételt ismerünk, amely a joc négy táncát képviseli, így ezeket a dallamokat és felvételeket veszem alapul a leíráshoz, kiegészítve ugyanezen dallamok klarinétos eljátszásával.

A pengetési iránnyal, hangsúlyjelekkel és a kísérőhúrok pengetését jelölő meghosszabbított szárazással ellátott ritmuskottákat szövegközi ábrával jelöltem, amely segíti az olvasót eligazodni a különböző lüktetésekből.

Lunga általános bemutatása

A joc kezdő tánca a lunga (magyar fordításban „hosszú”), amely az ugrós-legényes-ardeleana táncsaláddal mutat közeli rokonságot (Gombos, 2002). Tempója $\text{♩} = 120\text{--}140$, kíséretitmusa gyorsdűvő, mely a vonós zenében a joc összes táncára igaz (Pálffy, 1997). A továbbiakban a dob kíséretét veszem alapul, amely jobban igazodik a tánc ritmusához és hangsúlyozásához. A lunga-t tetrapodikus, tizenhatodos dallammozgású dallamok alkotják. Periódusokból épül fel, egy dallam 4–6 sorból áll, és a periódus zárlatát általában a kíséret is kiemeli $\text{♩} \text{ } \text{♩} \text{ } \text{♩}$ -vel (Lipták, 2019a). A periodikus zenei- és táncegység a közép-erdélyi legényes „pont” szerkezetével egyezik meg (Hegedűsné Farkas, 2002).

A lunga a jellegzetes szinkopált és a sajátos enyhén aszimmetrikus ritmusában különbözik a magyar legényes-ugrós táncoktól. A tánc „háromlépéses” alapotívumának megfelelő szinkopált ritmus uralkodik benne: $\text{♩} \text{ } \text{♩} \text{ } \text{♩}$ (Lipták, 2019b). Ez megjelenik a dob kíséretében, valamint a dallamhangszer játékában is (Lipták, 2019a).

Lunga dallamok megszólaltatása citerán

A Botás György által játszott lunga dallam (1. kotta) az egész román nyelvterületen népszerű *Decât noră-n casa voastră* szöveggel. Énekes dallamként Méhkeréken rögzítette Timár Sándor 1966-ban. Ezen kívül Kozma Éva *Cîntece populare românești din Ungaria* című kiadványában Kétegyházáról és Battonyáról szintén lejegyezte ezt a dallamot (Kozma, 1987).

1. kotta. *Lunga citerán*. (Buborék, Németh, Pálffy és Timár, 1972)

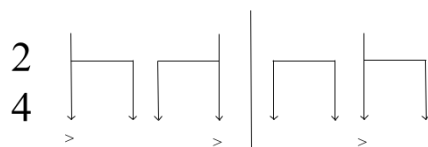

Botás György citerán a lunga-t esztamosan ritmizálja. A nyomóval való diatonikus játék megkönnyíti bizonyos díszítések használatát, amely az ő játékában is felfedezhető. Ugyanezt a dallamot klarinéton sokkal kiforrottabban, magabiztosabban játsza (Sebő, 1975). Gyakori

eszköze a felütések használata, valamint a hangszer adottságait kihasználva az ún. trillás díszítés. Mind klarinétos, mind citerás játékára jellemző, hogy a dallam végén visszalassulással zárja le a táncot. Ez a dallam nem képezi repertoárja szerves részét, mindössze két klarinétos felvételt találtam róla a Hagyományok Háza Folklóradatbázisában.

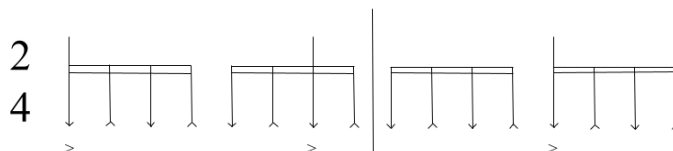
A citera komplex tánckíséretre alkalmas hangszer. A továbbiakban a jobb kézzel pengetett dallam- és ritmuskíséret technikai megvalósítását szeretném körvonalazni a ritmikai elemek tekintetében. A lunga szinkopált alapmotívumának megvalósítása citerán nehézséget okoz, mivel az eddig megszokott, és a magyar népzeneben alkalmazott irányok és hangsúlyozások megváltozhatnak. A hangsúlyozást nehezíti, hogy a ritmusképletben belül is vannak hangsúlyosabb és kevésbé hangsúlyosabb ritmusok. Ebben az alapritmusban különösen a negyedek hangsúlyosak, így citerán csak ezen ritmusok idejében szükséges a kísérő- és dallamhúrok lefelé irányú együttes pengetése. Nyolcadok esetén a citerán megszokott pengetési irányok ezáltal megváltoznak, csak lefelé irányban pengetjük őket. Ekkor a kísérő- és dallamhúrok együttes pengetése fogja megkülönböztetni a hangsúlyos pengetéseket a csak dallamhúrokat megszólaltató hangsúlytalan pengetésektől. Azért javaslom ennek használatát és gyakorlását, mivel a tizenhatodos dallammozgású lungák esetén ez a pengetés kulcsfontosságú.

1. ábra. *Nyolcadok csak lefelé irányú pengetése citerán lunga tánc esetén.*

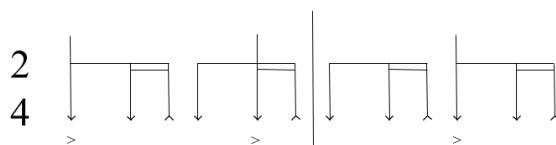
A tizenhatodos esetében a pengetési irányok nem változnak a magyar népzeneben megszokotthoz képest. A nehézséget a hangsúlyok (kísérő- és dallamhúrok együttes pengetése) megfelelő helyre való beillesztése jelenti.

2. ábra. *Tizenhatodos pengetése citerán lunga tánc esetén.*

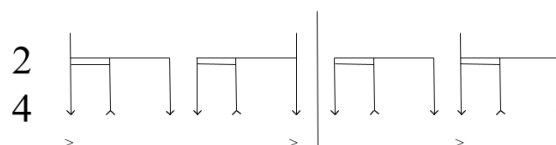

Általában egy dallam ezekből a ritmusokból és ezek különböző kombinációiból épül fel. Ilyen a nyolcad + tizenhatod pár (ti ri ri) és a tizenhatod + nyolcad pár (ri ri ti). Az alábbi ábrákon ezekre a lehetőségekre láthatunk példákat.

3. ábra. *Nyolcad + tizenhatod pár (ti ri ri) pengetése citerán lunga tánc esetén.*

4. ábra. *Tizenhatod + nyolcad pár (ri ri ti) pengetése citerán lunga tánc esetén.*

A lunga ritmuskíséretéhez hasonló nincs a magyar népzenei hagyományban, így ezt a táncot javaslom utolsóként elsajátítani. A növendékkel először a hangsúlyokat szükséges gyakoroltatni dallamjáték nélkül a fent ábrázolt különböző ritmus kombinációkkal. Javaslom a kottával való tanulást lunga dallamok esetén, mivel a hangsúlyjelek, valamint a hangsúlyos kottaszarak különböző színekkel való áthúzása vizuálisan segíti a növendéket a lunga szinkópás lüktetésének elsajátításában.

Ardeleana általános bemutatása

A joc utolsó tánca megegyezik a joc elején járt lunga-val, azonban megnevezése eltérő: ardeleana-nak (magyar fordításban „erdélyi”), vagy dragoste-nak (magyar fordításban „szerelem”) nevezik (Timár, 1973). Méhkeréken ardelencu-ként említik (Lipták, 2019a). A kezdő és a záró lunga között nincs nagy különbség, csupán az utolsó dallamokban és táncban is virtuózabb (Popucza György, személyes közlés, 2024. február).

Ardeleana megszólaltatása citerán

Citerán Botás György az ardeleana dallamot a többihez képest kissé „sántán” játsza, valamint nagyon egyszerű díszítéseket használ a szokásos lezárással a dallam végén (2. kotta). A dallamot *A B A* szerkezettel játsza minden felvételen. Összesen két klarinétos felvételt találtam az online adatbázisokban erről a ardeleana-ról (Sebő, 1972). Mindkét klarinétos felvételen a dob kíséretében jól érzékelhető a szinkópás ritmizálás. A citerán való megszólaltatása megegyezik a lungáéval.

2. kotta. *Ardeleana citerán*. (Buborék, Németh, Pálffy és Timár, 1972)

Mărunțelu általános bemutatása

A joc második tánca a mărunțelu (magyar fordításban „aprózó”) (Pálffy, 1997), amely a lunga-tól eltérően kettes alaplépésű, régi gyors párostánc (Timár, 1973). A tánc elnevezése változó, ezért a dolgozatban a Botás György citerás és klarinétos felvételein alkalmazott mărunțelu nevet használom. Eleken az idősebb generáció mănântăua-ként említi, míg a fiatalok a méhkeréki zene hatására a mînîntelu vagy mînîntălu elnevezést preferálják (Popucza György, személyes közlés, 2024. február). Tempója ♩ = 160–180 (Pálffy, 1997). Kíséretritmususa nem egyértelmű, a vonós zenében Kopil Gergely, pírmás gyakran szinkópásan hangsúlyoz (♩ ♩ ♩), más felvételeken esztam vagy gyorsdűvő hallható (Lipták, 2019a).

Mărunțelu dallamok megszólaltatása citerán

Botás György az általa citerán játszott mărunțelu-t esztamosan ritmizálja (3. kotta). Játékára jellemző a nyolcadolás. A felvételen a dallam kétszer hangzik el, viszont csak egyszer jegyeztem le, mivel díszítésekben nincs lényeges eltérés. A lejegyzésben a 33. ütemtől már a második eljátszás utáni lezárást rögzítettem. Érdekesség, hogy a dallam második felével kezdi a mărunțelu-t, majd a legvégén a *B* részt ismétlés nélkül zárja le visszalassítással.

Erről a dallamról számos felvételt találtam az online adatbázisokban, ami alapján megállapítható, hogy a repertoárjában ez a dallam fontos szerepet játszott. Botás György általában ugyanazokat a díszítéseket és megoldásokat alkalmazza klarinéton (Sebő, 1972). A dob ritmikai hangsúlyai nem mindig egyértelműek (Lipták, 2019a). A dob sűrű, ütempárokban gondolkodva az első ütem második nyolcadát rendszerint kihangsúlyozza, így az esztam érződik, viszont a második ütemet mindig ♩ ♩ -val, vagy ♩ ♩ ♩ -val zárja le, emiatt érezhető a ♩ ♩ ♩ ♩ ♩ ritmizálás.

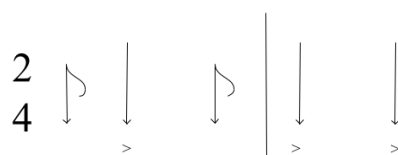
3. kotta. *Mărunțelu citerán*. (Buborék, Németh, Pálffy és Timár, 1972)

További mărunțelu felvételek hallgatása alapján azt a következtetést vontam le, hogy a dob kíséretében általában az esztam érződik, viszont a sorok végén megjelenő erős, negyedeket hangsúlyozó zárás miatt a ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ is hozzátartozik a kísérethez. Ez a jelenség a vonós zenében csak Kopil Gergely felvételein jelenik meg.

A mărunțelu kíséretitmusának megvalósítása citerán nagy gyakorlottságot igényel. A ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ ritmust egyfajta alapnak tekinthetjük. Ebben az esetben a dallam ritmusától függetlenül lefelé irányú pengetéssel kell hangsúlyozni az alapritmust, melyet a kísérő- és dallamhúrok együttes pengetésével érünk el. A hangsúlyozást nehezíti, hogy vannak hangsúlyosabb és kevésbé hangsúlyosabb ritmusok a ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ ritmusképleten belül. Az alábbi ábrán a kísérőhúrok pengetésének helyét meghosszabbított szárral illusztráltam, valamint hangsúlyjellel jelöltem azokat a ritmusokat, amelyek a lüktetéshez elengedhetetlenek.

5. ábra. *A mărunțelu alap pengetése citerán.*

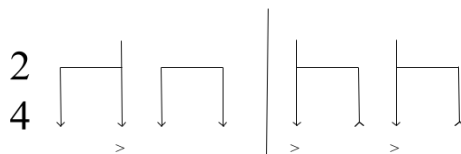

A dallam ritmusa minden esetben megköveteli a ♪ ♪ ♪ ♪ ♪ ritmus aprózását. A következő ábrákon nyolcadok, tizenhatodok, majd a kettő kombinációiból adódó ritmusképletek láthatóak, amelyekben a helyes pengetési irányokat és hangsúlyokat jelöltem.

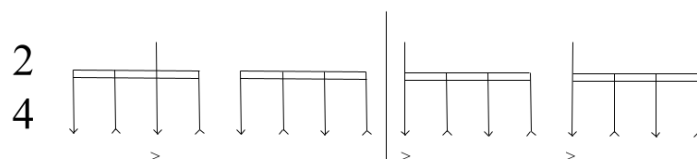
A nyolcadok pengetése esetén az első ütem végig lefelé irányú pengetését javaslom. Elképzelhető lenne az első ütem második, hangsúlytalan nyolcad párját le-fel irányú pengetéssel megvalósítani, viszont véleményem szerint az általam javasolt megoldással a

második ütem negyedekes hangsúlyozásai jobban kiemelkednek és ezáltal a hangsúlyok a megfelelő helyre kerülnek.

6. ábra. *Nyolcadok pengetése citerán mărunțelu tánc esetén.*

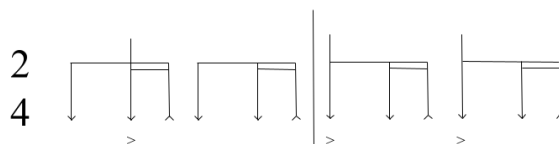

7. ábra. *Tizenhatodok pengetése citerán mărunțelu tánc esetén.*

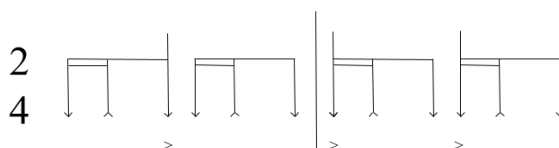

Általában egy dallam ezen ritmusokból és különböző kombinációiból épül fel. Ilyen a nyolcad + tizenhatod pár (ti ri ri) és a tizenhatod + nyolcad pár (ri ri ti). Az alábbi ábrákon ezekre a lehetőségekre láthatunk példákat.

8. ábra. *Nyelcad + tizenhatod pár (ti ri ri) pengetése citerán mărunțelu tánc esetén.*

9. ábra. *Tizenhatod + nyolcad pár (ri ri ti) pengetése citerán mărunțelu tánc esetén.*

Korábban fent említettem, hogy bár a ♪♪ ♪♪ ♪ lüktetés az alapja a mărunțelu táncnak, a képlet mégis ennél bonyolultabb. A mărunțelu dallamokra leginkább az jellemző, hogy esztam kíséretitrusa van, és minden második vagy negyedik ütemben az egyiknek lesz hangsúlyos szerepe. Úgy gondolom, hogy a megoldás az esztam és a ♪♪ ♪♪ ♪ hangsúlyozás kombinálásában rejlik. Fontos, hogy egy négy- vagy nyolcütemes szakaszt egy egységnek tekintsünk, és azt határozott negyedekes hangsúlyozással zárjunk le. A közbenső pár ütemet saját belátásunk szerint hangsúlyozzunk, hol az esztam, hol a ♪♪ ♪♪ ♪ (azaz a második ütem negyedekes hangsúlyozása) használatával. Így a mărunțelu esetén a jobb kézzel

pengetett dallam- és ritmuskíséret technikai megvalósításán kívül improvizációs készségekre is szüksége van a játékosnak.

Țiganeasca általános bemutatása

A joc harmadik tánca a țigănească (magyar fordításban „cigányos”), amely a lunga-val és a mărunțelu-val ellentétben a Körösök-vidéken nem általánosan elterjedt tánc típus (Lipták, 2019b). Tempója ♩ = 132–144 (Timár, 1973). Alapvetően kanásztánc ritmusú dalokból áll, a tánc viszont szabálytalan formájú. Itt nem található meg a szinkópás ritmus, leginkább egyenletes nyolcados lüktetésű, amelyre jellemző az esztam hangsúlyozása (Lipták, 2019b).

Țiganeasca megszólaltatása citerán

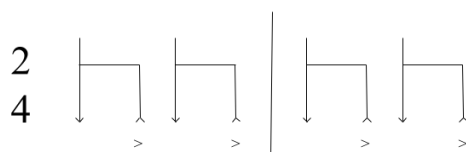
A țigănească dallamot citerán bizonytalanabban szólaltatja meg Botás, mint a másik hármat (4. kotta). Klarinéttal több felvétel készült, mindegyiken gazdagon díszíti ezt a dallamot (Sebő, 1975). Citerán az előzőekhez hasonlóan esztamosan ritmizál. Több klarinétos felvételt végighallgatva azt állapítottam meg, hogy amikor Botás Pál kíséri dobon, akkor a lunga-hoz hasonló szinkópás ritmus hallható, míg amikor más dobossal játszik (nincs feltüntetve a neve), akkor egyenletes dobolás hallatszik. Citerázása ez esetben jóval egyszerűbb klarinétjátékánál, viszont itt is megfigyelhető mindkét hangszer esetében, hogy visszalassulással zárja le a dallamot. A dallam egy *A* és egy *B* sorból áll, amely $||: A A B :|| A$ szerkezetben szólal meg.

4. kotta. Țiganeasca citerán. (Buborék, Németh, Pálffy és Timár, 1972)

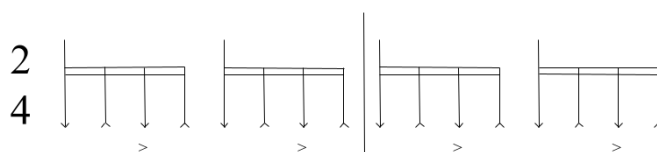
The musical score is written on a single staff in 2/4 time. It consists of 50 measures, divided into two systems of 25 measures each. The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some triplet markings. The first system (measures 1-25) is marked 'Bizonytalan' and the second system (measures 26-50) is marked 'Rontás' and 'rit.'.

A țigănească táncot citerán esztam ritmuskísérettel tudjuk a leghitelesebben megszólaltatni.

11. ábra. *Nyolcadok pengetése citerán țigănească tánc esetén.*

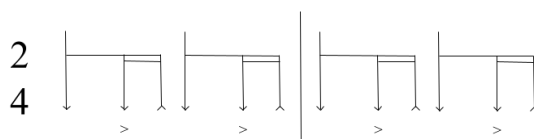

12. ábra. *Tizenhatodok pengetése citerán țigănească tánc esetén.*

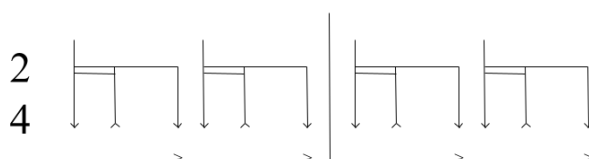

Általában egy dallam ezen ritmusokból és különböző kombinációiból épül fel. Ilyen a nyolcad + tizenhatod pár (ti ri ri) és a tizenhatod + nyolcad pár (ri ri ti). Az alábbi ábrákon ezekre a lehetőségekre láthatunk példákat.

13. ábra. *Nyolcad + tizenhatod pár (ti ri ri) pengetése citerán țigănească tánc esetén.*

14. ábra. *Tizenhatod + nyolcad pár (ri ri ti) pengetése citerán țigănească tánc esetén.*

Citerán az eleki tánczenét a țigănească dallamokkal javaslom kezdeni, amit bár virtuóz, tizenhatod dallammozgású dallamok alkotnak, mégis a kíséretitmusa a legegyszerűbb a joc táncai közül.

Összegzés

Dolgozatomban igyekeztem átfogóan bemutatni az eleki joc táncait, és körvonalazni citerán való megszólaltatásukat Botás György repertoárján keresztül. A hangszer tánckísérő

funkcióját helyeztem fókuszba, amely az előadásmód ritmusközpontúságát emeli ki. Jelentős hangsúlyt fektettem a különböző lüktetések pengetési módjaira, és ezekhez kapcsolódóan már kipróbált pedagógiai módszerekre tettem javaslatokat.

A vizuális értelmezés érdekében a kísérohúrok pengetését jelölő meghosszabbított szárazással ellátott kottát készítettem, amely segítségével a citerán tanuló növendék gördülékenyebben sajátíthatja el az új dallamokat a még szokatlan lüktetésekkal. Ezzel a módszerrel azt is szeretném hangsúlyozni, hogy a kotta használata a népzeneoktatásban is elengedhetetlen. Véleményem szerint a felvételek hallás utáni elsajátítása és a magabiztos kottaolvasás együtt a leghatékonyabb tanulási folyamat.

Kulcsfontosságúnak tartom, hogy a népzeneoktatásban – ezen belül a citeraoktatásban – megjelenjen, és tartós maradjon az a szemléletmód, miszerint a citerás adatközlő és a tájegység stílusjegyei hűen megszólaljanak egy bővebb dallamkészlet keretében. Bízom benne, hogy ez az összefoglalás hozzásegíti a „citerás társadalmat” a kevésbé megszokott ritmusok beépítéséhez, valamint újabb technikák elmélyítéséhez, utat nyitva a hangszeren történő fejlődésnek, és a repertoár bővítésének.

Bibliográfia

- Barna Anikó. (2024). *Interjú az eleki Botás Györgyről*. Kérdőíves interjú Popucza Györggyel. Kézirat.
- Barna Anikó. (2024). *Interjú Németh Istvánval az eleki citerás gyűjtésekről*. Interjú Németh Istvánval. Kézirat.
- Brauer-Benke József. (2010). Citeratípusok Magyarországon. In Székely Zoltán (szerk.), *Arrabona*, 48(1), 23–35. Győr: Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága.
- Bucşan, Andrei. (1977). A román néptánc sajátosságai. In Kaposi Edit, Pesovár Ernő (szerk.), *Táncstudományi tanulmányok* 9, 314–342. Budapest: Magyar táncművészek szövetsége.
- Buborék István, Németh István, Pálffy Gyula és Timár Sándor. (1972). *Eleki citerás gyűjtések*. HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet archívuma. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. Jelzetek: AP_09367b, AP_09367e1, AP_09367c, AP_09367d. Letöltés dátuma: 2025. október 19.
<https://zti.hungaricana.hu/hu/audio/7992/#record-77441> (Publikálatlan hangfelvételek.)

- Felföldi László és Gombos András. (2001). *A népművészet táncos mesterei*. Budapest: Hagyományok Háza.
- Gombos András. (2002). Az eleki Szabó Péter táncának sajátos vonásai. In Sz. Farkas Márta (szerk.), *Zenatudományi dolgozatok 2001–2002*, 259–272. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Zenatudományi Intézet.
- Gyulai Hírlap. (2020. január). Botás Györgyöt köszöntötték kilencvenedik születésnapján. *Gyulai Hírlap*. Letöltés dátuma: 2025. október 19.
<https://www.gyulaihirlap.hu/128805-botas-gyorgyot-koszontottek-kilencvenedik-szuletes>
- Gyulai Hírlap. (2021. szeptember). Elhunyt id. Botás György. *Gyulai Hírlap*. Letöltés dátuma: 2025. október 19. <https://www.gyulaihirlap.hu/140161-elhunyt-id-botas-gyorgy>
- Hegedűsné Farkas Lilla. (2002). *A román és német kultúra együttélése és egymásra hatása Eleken*. Szakdolgozat. Kecskemét: Magyar Táncművészeti Főiskola, Táncpedagógus/néptánc szak. Letöltés dátuma: 2025. október 19.
<file:///Users/barnaaniko/Desktop/Bota%CC%81s%20dolgozat/elek.webarchive>
- Hocopán Sándor. (1993). *Táncillem, táncszokások a méhkeréki joc-ban*. In Maácz László (szerk.), *Táncstudományi tanulmányok 1992–1993*, 93–116. Budapest: Magyar Táncművészek Szövetsége.
- Kozma Éva. (1987). *Cîntece populare românești din Ungaria*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Lipták Dániel. (2019a). *Interetnikus kapcsolatok két Körös-vidéki román közösség tánczenéjében*. Szakdolgozat. Budapest: Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Muzikológus MA–Etnomuzikológus szakirány.
- Lipták Dániel. (2019b). Vonós tánczene az eleki románoknál. In Nagy Gábor (szerk.), *A makói József Attila Múzeum évkönyve III*, 150–163. Makó: József Attila Múzeum.
- Olsvai Imre. (1973). Eleki román dallamok. In Lányi Ágoston–Olsvai Imre (szerk.), *Sokszerű hagyományunkból I*, 162–169. Budapest: Népművelési Propaganda Iroda.
- Pálfy Gyula. (1997). A magyarországi román táncagyományokról. In Felföldi László–Pesovár Ernő (szerk.), *A magyar nép és nemzetiségeinek táncagyományai*, 410–416. Budapest: Planétás Kiadó.
- Sebő Ferenc. (1972). *Eleki gyűjtések*. Hagyományok Háza Folklóradatbázis. Jelzetek: SF_Mg_S_054b_tv_00-06-39_00-07-17, SF_Mg_S_054b_tv_00-08-15_00-09-15, SF_Mg_S_054a_tv_00-10-53_00-11-52. Letöltés dátuma: 2025. október 19.
https://folkloradatbazis.hu/event/03B9E59A-8783-47C4-96E7-A2432C6E3769&i_FMusic=on&i_FDance=on&i_FText=on&i_FTheme=on&i_FAudio=on&i_FVideo=on

[&i_FImage=0/segment/1358533](#) (Publikálatlan hangfelvételek.)

Sebő Ferenc. (1975). Az eleki táncház történetét elmondta Botás György klarinétos, 50 éves eleki lakos. *Síppal-dobbal*, 1975(5), 8–16.

Sebő Ferenc. (1975). *Eleki gyűjtések*. Hagyományok Háza Folklóradatbázis. Jelzetek:

SF_Mg_S_042b_00-02-26_00-03-35, SF_Mg_S_042a_00-30-57_00-32-35.

Letöltés dátuma: 2025. október 19.

https://folkloradatbazis.hu/event/2E7DD0A9-73B7-4509-BD54-D88AC7609CD7&i_FMusic=on&i_FDance=on&i_FText=on&i_FTheme=on&i_FAudio=on&i_FVideo=on&i_FImage=0/segment/1355751 (Publikálatlan hangfelvételek.)

Sebő Ferenc. (é. n.). *Eleki gyűjtések*. Hagyományok Háza Folklóradatbázis. Jelzetek:

SF_Kz_Z_091a_00-11-14_00-11-59, SF_Kz_Z_091a_00-15-55_00-16-31,

SF_Kz_Z_091a_00-28-13_00-28-57. Letöltés dátuma: 2025. október 19.

https://folkloradatbazis.hu/event/B5723A58-D9D5-4087-BC11-058267D94D00&i_FMusic=on&i_FDance=on&i_FText=on&i_FTheme=on&i_FAudio=on&i_FVideo=on&i_FImage=0/segment/1427671 (Publikálatlan hangfelvételek.)

Sebő Ferenc. (1981). *Magyarországi román népzene*. Budapest: Hungaroton Kiadó.

Timár Sándor. (1956). [Zsok] Kincigpusztán. In Igaz Mária, Morvay Péter és Simon Józsefné (szerk.), *Népünk hagyományából. A társadalmi néprajzi gyűjtők legjobb néprajzi leírásai*, 133–141. Budapest: Művelt Nép.

Timár Sándor. (1966). *Méhkeréki gyűjtések*. HUN-REN BTK Zenetudományi Intézet archívuma. Hungaricana Közgyűjteményi Portál. Jelzet: Mg - 01762B. Letöltés dátuma: 2025. október 19. <https://zti.hungaricana.hu/hu/207460/> (Publikálatlan hangfelvételek.)

Timár Sándor. (1973). Az eleki román táncokról. In Lányi Ágoston–Olsvai Imre (szerk.), *Sokszínű hagyományunkból I*, 170–181. Budapest: Népművelési Propaganda Iroda.

Topa Sándorné. (é. n.). Az eleki román hagyományörző együttes története. Letöltés dátuma: 2025. október 19. <http://www.muharay.hu/img/file/elek.pdf>